

Владко Мурдаров

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
при Българската академия на науките
София, България

Езикова култура

ЗА ДВЕ МОДНИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ

В последните десетина години в жаргона се наложи прилагателното **култов**. Образувано от чуждото съществително име **култ**, специфичното за него е, че поради книжовния характер на думата, залегнала в основата му, то много бързо навлезе и в разговорната реч, а оттам, преди всичко благодарение на различните медии, се настани и в книжовния език – в неговата устна и писмена форма.

Днес значението на прилагателното **култов** може да се опише като ‘онова, което се налага като образец и предизвиква възхищение с изключителните си качества’. Обикновено то се употребява, когато трябва да се характеризират различни произведения на изкуството или техните създатели и изпълнители. Заради това се говори например за **култов албум**, **култово** (музикално) *парче*, **култово предаване**, **култово представление**, **култов роман**, **култов спектакъл**, **култов филм**. В речта се появяват изрази като **култов автор**, **култов актьор**, **култова група**, **култов композитор**, **култов режисьор**. Свързани с тях са и съчетания като **култова роля**, **култово изпълнение**, **култова реплика**.

В момента прилагателното **култов** не е само. Успоредно с него в жаргона, а оттам и в разговорната реч, а след това и в книжовния език се появи и прилагателното **класен**, чието значение е много сходно. (Не е съвсем сигурно дали то не се роди у нас от думата **първокласен**, или беше заето директно от руски.) Разликата между двете думи е само в тематичните области, в които се употребяват, защото **класен** обикновено се дава като характеристика на различни явления или лица, свързани със спорта. Затова се говори обикновено за **класен ансамбъл**, **класна гимнастичка**, **класен отбор**, **класен състезател**, **класен треньор**, **класен футболист**.

Появата на прилагателните **култов** и **класен** съвсем естествено се свързва с общия стремеж към суперлативни оценки, който се проявява последователно в жаргона, когато трябва да се посочи нещо положително. Постепенно обаче **култов** разви в речта и едно ново значение, което е значително по-широко по

обхват. В съчетания като **култова дреха**, **култова прическа**, **култова обстановка** прилагателното вече се появява на мястото на други думи като **красив**, **моден**.

В книжовния език, в зависимост от думите с които се свързват, синоними на прилагателните **култов** и **класен** може да бъдат **забележителен**, **изключителен**, **изумителен**, **невероятен**, **страхотен** и др. За съжаление обаче поради модата те последователно изместват тези синоними не само в жаргона, но и в публицистичния стил на книжовния език, а дори и в езика на художествената литература и така си обещават по-дълъг живот.

Всъщност именно в това се крие и основното възражение срещу прекаленото използване на двете думи. Действително, те може да се употребяват понякога, но не бива да елиминират напълно всички останали възможности за суперлативна оценка в езика ни, защото съвсем естествено водят до еднообразие в даваната характеристика и така чрез тях тъкмо неповторимото, изключителното, забележителното се загубва край по-малко изключителното, по-малко забележителното.

✉ Владко Мурдаров
balgarskiezik@mail.bg

Публикувано: 10 окомври 2014